

Alman Gençlik Dairesi (Jugendamt) ve Koruma Altına Alınan Türk Kökenli Çocuklar

German Youth Office (Jugendamt) and Turkish-Origin Children Put Under Protection

Selim VATANDAŞ*

Öz:

Bu çalışmada Almanya’da Gençlik Dairesi’nin (Jugendamt) çocuk koruma önlemleri ile ilgili uygulamalarının ardından ortaya çıkan problemler incelenmektedir. Makalede ayrıca Almanya’daki göçmen aileler bağlamında çocuk koruma tedbirleri ele alınmaktadır. Bu çerçevede ilk olarak karşılaştırmalı bir inceleme ile Fransa, İngiltere ve Türkiye’deki çocuk koruma sistemlerine değinilmektedir. Bununla birlikte Almanya’da çocukların ve gençlerin korunması ile ilgili tarihsel süreç ortaya konulmakta, Alman Gençlik Dairesi’nin kurumsal yapısı tartışılmaktadır. Almanya’daki göçmen ailelerin hassasiyetlerini ve şikâyetlerini örneklerle sunmaya çalışan makale, istatistikî verilerle desteklenmektedir. Sonuç bölümünde ise özellikle Almanya’da yaşayan Türk kökenli göçmen ailelerin problemleri göz önünde bulundurularak sorunlara ilişkin Türkiye’nin de yapıcı olarak dâhil olabileceği savunulmaktadır. Makalenin odaklandığı esas nokta Almanya’da Jugendamt’ın yetkilerini aldığı hukuki zemin ve bu zeminde gençlik dairesi yetkililerinin denetimine ilişkin eksikliklerdir.

Anahtar Kelimeler: *Alman Gençlik Dairesi, koruma altına alınan çocuklar, Almanya, Türkiye, Jugendamt*

Abstract:

This article endeavours to elaborate on the problems ensuing from the implementation of the German Youth Office (Jugendamt) child salvation (welfare) measures. The article evaluates the essence of child welfare measures by focusing on the immigrant families in Germany. In order to provide differing perspectives, the article also looks at varying implementations in France, Britain and Turkey. In the light of examples drawn from these countries, the article attempts to analyse the Jugendamt policies by explaining the relevant cases as well as its history and structure. The main finding of the article is that currently, the inadequate legal regulations concerning the German Youth Office leads to a mistreatment of the children of immigrant families, especially those of Turkish origin in Germany. The article concludes with a suggestion that Turkey can contribute positively to the solution of the problem, especially one facing families of Turkish-origin.

Keywords: *German Youth Office, child protection, Germany, Turkey, Jugendamt*

* Araştırma Asistanı, BİLGESAM / Kocaeli Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı-AB Siyaseti ve Uluslararası İlişkiler Programı Yüksek Lisans Öğrencisi, mail@selimvatandas.com

GİRİŞ

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin aile hayatını güvence altına alan sekizinci maddesi, çocuğun kendi kültür ve inancında yetişmesini anne ve babaya hem bir hak hem de bir ödev olarak tanımaktadır. Aile, sosyal yaşamın temel dokusunu oluşturan bireyin davranışlarının oluşum sürecinde kilit rol oynamakta, kişinin kimliğini, öz-fikirlerini ve kültürünü inşa etmektedir.¹ Keza, aile temel bir kurum ve bir grup olarak yüz yüze ilişkilerin olduğu kader birliğine dayalı biyo-psiko-sosyal birim olarak fertlerine temel şahsiyet kazandıran bir sosyal bünyedir.²

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 27. maddesinde belirtildiği üzere çocuğun gelişmesi için gerekli yaşam koşullarının sorumluluğu öncelikle çocuğun anne ve babasına veya çocuğun bakımını üstlenen diğer kişilere düşmektedir. Devlet ise, ana-baba veya çocuğun bakımını üstlenen diğer kişilere, çocuğun bakım hakkının uygulanması hususunda yardımcı olmak amacıyla gerekli önlemleri alır ve gerekirse destek programları uygular.

Alman düşünür Goethe'nin de belirttiği üzere “İnsan kendini yalnızca insanda tanır”. Bu misalle dünyaya yeni gelen her birey, insanı önce ailede tanır, içine doğduğu ailenin yaşamı ile kültürlerini ve gelişim sürecini yine aidiyet idraki ile ailede okur. Bu çerçevede bu metin bireyin sağlıklı bir geleceğe hazırlanabilmesi için yetişeceği en uygun ortamın “aile” zemini olduğunu varsayacaktır. Fakat ailenin çocuğa bakmadığı durumlarda sosyal devlet yapısı çerçevesinde çocuk veya genç, devlet tarafından koruma altına alınabilmektedir. Koruma altına alma yine devlet bünyesindeki çeşitli daire ya da kurumlar tarafından gerçekleştirilmekte, çocuk ya da gencin yaşamını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi için uygun zemin hazırlanmaktadır.

Bu makale Almanya'da Gençlik Dairesi'nin özellikle göçmen kökenli çocukları haksız yere koruma altına aldığı iddiaları üzerine, Gençlik Dairesi'nin problemli bulunan uygulamalarını analiz etmek ve uygulamalara ilişkin soru işaretlerine cevap bulabilmek amacıyla kaleme alınmıştır. Bu çerçevede öncelikle karşılaştırmalı bir perspektifte Fransa, İngiltere ve Türkiye'deki çocuk koruma uygulamaları incelenecektir. Ardından Almanya'da Türkiye'deki Çocuk Esirgeme Kurumu'nun bir benzeri olan Alman Gençlik Dairesi'nin (Jugendamt), selameti/refahı tehlike altında olan çocuk ve gençler için ortaya koyduğu uygulamalar ve bu uygulamalardaki problemler ele alınacaktır. Makalenin üçüncü bölümünde Alman Gençlik Dairesi tarihsel ve yapısal olarak açıklanacak; sonrasında yaşanan bazı örnek vakalar çerçevesinde yanlış koruma önlemlerine değinilecektir. Son bölümde ise bu problemlerin aşılabilmesi için Almanya ve Türkiye açısından bazı öneriler getirilmeye çalışılacaktır.

¹ Adrian Wilson, *Family* (London: Routledge-Taylor & Francis Group, 2001), 10.

² Nihat Nirun, *Sistematik Sosyoloji Yönünden Aile ve Kültür*, (Ankara: Ankara Kültür Merkezi Yayını, 1994) 105.

1. FRANSA, İNGİLTERE VE TÜRKİYE KARŞILAŞTIRMASIYLA ALMANYA'DAKİ ÇOCUK KORUMA ÖNLEMLERİ

Günümüz Alman çocuk koruma sisteminde yetki devrine dayalı ve kültürel nüfuzun göz önünde bulundurulduğu bir örgütlenme modeli ile karşılaşılmaktadır. Bu bağlamda Almanya'da çocuk ve gençlere ilişkin sosyal hizmetler; hükümet dışı organizasyonlara, yani sivil toplum kuruluşlarına yetki devrine esas alan bir sistem üzerinden işlemektedir. Almanya'da gençlik organizasyonlarına ilişkin yetkili kurum Jugendamt'dır. Jugendamt çocuk ve gençler için sosyal yardım sağlayan bir kuruluştur. Aynı zamanda mali yardım projeleri de geliştirmektedir. Kurumun çocuk bakımı ve gençliğin refahının korunmasına ilişkin uygulamaları resmi olarak 21 yaşına kadar devam etmektedir. Almanya'nın adem-i merkezizetçi bir tutumla uyguladığı çocuk koruma önlemleri Fransa örneğinde ise merkezizetçi bir sisteme oturtulmuştur.

Fransa'da yerel yönetim bölgelerindeki (circonscription) sosyal hizmet kurumlarına bağlı üç ayrı daire bulunmaktadır. Bunlar Sosyal Yardım Dairesi, Anne ve Çocuk Sağlığını Koruma Dairesi ve Çocuk İçin Sosyal Yardım Dairesi'dir. Fransa'da çocuk ve gençlerin refahını gözeten ve Almanya'daki Jugendamt'ın muadili olan "Çocuk için Sosyal Yardım Departmanı" sadece kendi birimleri ile çalışmamaktadır. Çalışmalar aynı zamanda çevre birimler, çocukların kendi aileleri, gönüllü olarak çalışan Koruyucu Aile Hizmetleri ile yürütülmektedir.³ Bununla birlikte çocuk ve gençlerin aileleri ile yaşadığı sorunlarda hukuki süreç İngiltere ve Almanya ile karşılaştırıldığında daha gayriresmi yollarla çözümlenmeye çalışılmakta; sosyal hizmet uzmanları, diğer yetkililer, aile üyeleri, ebeveynler ve çocuklar, sorunun çözümüne ilişkin oluşturulan çocuklar için alternatif yargı kurumlarına (bknz: *Jugedes Enfants*) başvurabilmektedir. Olası bir problemde yargılama süreci genellikle düzenin teftişine ilişkin olarak yürütülmekte, denetim çoğunlukla ailelerin taleplerine göre şekillenmekte ve arabuluculuk mekanizması işletilmektedir. Bu bağlamda "Çocuklar için Yargı" (*Jugedes Enfants*), çocuklar ve gençlerin refahının gözetilmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Bu çerçevede bir karşılaştırma yapıldığında Almanya'da Jugendamt, bir sivil örgütlenme olarak başvuruları yerel otoritelerden bağımsız bir şekilde kabul etmekte ve yürütmektedir. Keza metnin ilerleyen aşamalarında değinileceği üzere çocuğun hayatının tehlikede olduğu durumlarda -ki bu madde çokça ihlal edilmektedir- resen çocuğu koruma altına alabilmekte, mahkeme süreci ise ikincil plana atılabilmektedir. Bununla birlikte bazı çocuklar için mahkeme sürecinin işletilmediği de belirtilmektedir.

İngiltere'de ise çocuk koruma sistemi üç ayrı sınıflamaya tabi tutulmaktadır. (i) ge-

³ Nancy Freymonf & Gary Cameron, *Towards Positive Systems of Child and Family Welfare: International Comparisons of Child Protection Family Service, and Community Caring Systems*, (London: University of Toronto Press, 2006), 156.

reksinim içindeki çocuklar, (ii) koruma gereksinimi içindeki çocuklar, (iii) bakım altındaki çocuklar. İhmal ve suiistimale uğrayan çocukların hangi sınıflandırma içinde yer alacağı ise ilgili sosyal hizmet müdahale süreçlerinin uygulanmasının ardından ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte İngiltere’de okul ve hastane gibi kamu kurumlarında çocukların korunmasına ilişkin sorumlu bir yetkilinin bulunması zorunludur. Bu bağlamda da çocukların ve gençlerin istismarına ilişkin yönlendirmeler en çok okul ve hastanelerden gelmektedir. Bir istismarın tespiti durumunda devlet tarafından atanmış olan sosyal görevli (family support officer) aile ve/ya çocuğa yönelik destek hizmetleri sağlanmasına veya çocuğun aileden alınmasına yönelik süreci işletebilir. Bu arada 1989 Çocuk Koruma Kanununun 20. Maddesi gereğince eğer ailenin rızası var ise çocuk mahkemeye başvurmaksızın yerel yönetim bakımı altına alınabilir.⁴

Türkiye’de ise aile ve çocuk refahı alanında Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) hizmet vermektedir. Kurum, korunmaya muhtaç çocuklara yönelik sosyal hizmetleri planlamak, uygulamak, rehberlik hizmetleri sağlamak, yönlendirmek, koordine etmek ve denetlemekle görevlidir. Bununla birlikte Türkiye’de 2005 yılında çıkarılan Çocuk Koruma Kanunu ile SHÇEK danışmanlıkla ilgili hizmetlerin uygulanması için yükümlü kılınmıştır.⁵ Türkiye’de çocuğun korunmasına ilişkin önlemler şu şekilde sınıflandırılmaktadır: i) kurum bakımı; (ii) koruyucu aile hizmeti; (iii) evlat edinme; (iv) çocuğun aile içinde bakımı ve korunması. Türkiye’de çocuk koruma sistemine ilişkin olarak kendisi de yetiştirme yurdu müdürü olan İsmet Galip Yolcuoğlu; uzun yıllar çocukların korunması için aile ve toplum merkezli, çocuk yararını gözeten alternatif hizmetlerin üretilmediğini, genellikle “kurum bakımı”nın öne çıkarıldığını belirtmektedir. Yolcuoğlu, araştırmalarında kurum bakımının çocuklar için sakıncalarına değinmekte; çocukların sağlıklı şekilde gelişimini engelleyici ve örseleyici bir uygulama olduğunu eklemektedir.⁶

Sosyal tedbirler konusunda kurum bakım tedbiri çocukla ilgili başka bir çözüm bulunmadığı durumlarda uygulanabilecek en son seçenektir. Bu bağlamda AB yapısal reformlarının hayata geçirilme süreci ile birlikte SHÇEK Kanunu, kurumun görevlerinden birinin; çocuğun öncelikle aile içinde yetiştirilmesi ve desteklenmesini ve bu temelde politikalar yürütülmesini hükme bağlamaktadır. Bu bağlamda SHÇEK’nin de gelen eleştiriler ve yapısal düzenlemeler doğrultusunda kurum bakımı yoğunluklu model yerine, her çocuğun sağlıklı bir aile ortamında yaşama hakkının olduğu gerçeğinden hareketle aile yanında korunması gerektiği

⁴ Önder Beter, “Türkiye ve İngiltere’de Çocuk Koruma Sistemleri”, (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmetler Anabilim Dalı Doktora Tezi, 2010), 122-24.

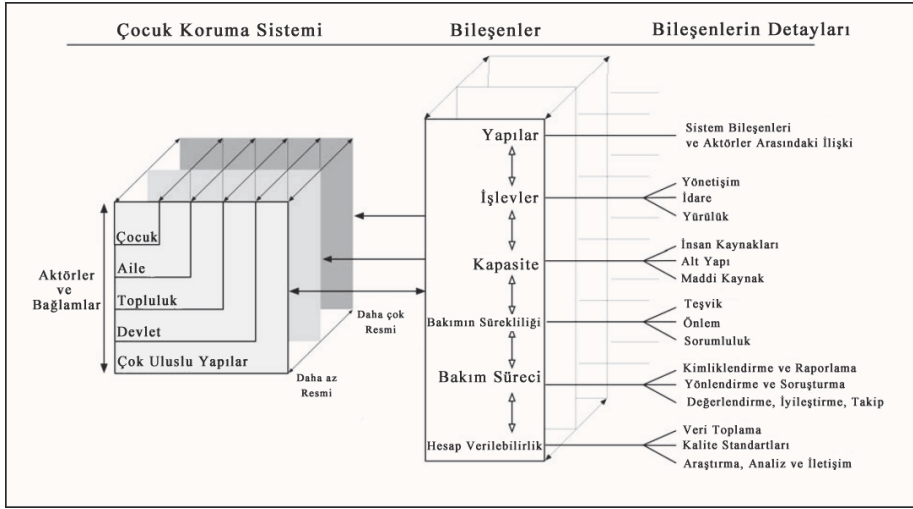
⁵ İsmet Galip Yolcuoğlu, “Türkiye’de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi,” *Aile ve Toplum Dergisi*, 18 (2009), 47-48.

⁶ *A.g.e.*, 54.

birçok uzman tarafından belirtilmektedir.⁷ Bununla birlikte son yıllarda gerçekleştirilen reformlara rağmen Türkiye’de de çocuğun refahına ilişkin koruma önlemlerinin yetersiz ve eksik olduğu, personel sayısının azlığı, danışmanlık hizmetinin yeterince etkili bir şekilde verilemediği vurgulanmalıdır.

Çocuk Koruma yöntemleri alanında dünya üzerinde çalışma yapan kuruluşlardan biri de UNICEF’tir. UNICEF’in çocuk koruma sistemlerinin çok boyutlu olarak ele aldığı çalışmasında, sistematik olarak derinlikli bir yapı üzerinden nasıl bir süreç izlenmesi gerektiği belirtilmektedir.

Görsel 1: Çocuk Koruma Önlemlerinde Bir Sistem Yaklaşımı

Kaynak: UNICEF⁸

Çocuk Koruma sistemini oluşturan aktörler, bağlam ve bileşenler başlıklı UNICEF’in hazırlamış olduğu aşağıdaki görselde; çocuk koruma sisteminin belli katmanlarla girift bir şekilde etkileşiminin bulunması gerektiği öne sürülmektedir. Şekilde de gözlemleneceği üzere katmanlar arası geçişlerde sistem, daha az resmi olandan daha fazla resmi olana doğru yönelmektedir. Katmanlar iç içe geçmiş bağlamlar, dayanaklar ve birbirinden farklı aktörlerden oluşmaktadır. Bu çerçevede UNICEF, şeklin “Aktörler ve bağlamlar” kısmında anahtar aktörlerin aile, toplum ve devlet olduğu belirtilmektedir.

Bir diğer kısmını oluşturan ve bileşenlerini temsil eden bölümü ise çocuk koruma

⁷ Muammer Salim, “Geçmişten Günümüze Türkiye’de Çocuk Koruma Politikaları ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu”, (Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2009), 88.

⁸ Fred Wulczyn & Deborah Daro & John Fluke ve diğerleri, Adapting A System Approach to Child: Key-Concepts and Considerations, UNICEF, January 2010
http://www.unicef.org/protection/files/Adapting_Systems_Child_Protection_Jan_2010.pdf

önlemlerine ilişkin “aktör ve bağlamlar”ın birbirleri ile olan ilişkilerinin koordinasyonunu sağlamaktadır. Aynı zamanda bileşenlerdeki bu 6 ana hat (Strüktür, Fonksiyon, Kapasite, Bakımın Sürekliliği, Bakımın İşleyişi ve Hesap Verilebilirlik) edimleri ve işlerliği ile “aktör ve bağlamlar”ı beslemektedir. Örneğin aktörler ve sistem bileşenleri arasındaki ilişki strüktürü desteklemekte; yönetim, idare ve güçlendirme yapıyı fonksiyonel bir hale getirmekte; insan kaynakları, alt yapı ve maddi gelir fonksiyonun kabiliyetlerini artırmakta; koruma, teşvik ve ödüllendirme, bakım önlemlerinin sürekliliğini sağlamakta; kimliklendirme, raporlama, keşif, değerlendirme, fikri takip çocuk bakım sürecini aynı zamanda bir veri haline dönüştürmekte; elde edilen bu verilerle hesap verilebilirliği sağlamakta ve bu çerçevede kalite standartlarını dolaylı olarak yükseltmektedir.

2. ALMAN GENÇLİK DAİRESİ (JUGENDAMT)

Jugendamt, Almanya’da aile bütünlüğünü korumak ve çocukların en iyi şekilde gelişebilmesine katkı sağlamak için oluşturulmuş sosyal bir kurumdur. Amacı çocuk ve gençlerin yetiştirilmesi, bakımı ve eğitiminde anne ve babaları desteklemek, aileler için olumlu yaşam koşulları sağlamaktır. Sorunları olan veya zor durumdaki çocuk ve gençler için bir başvuru merkezi konumundadır. Bununla birlikte, Alman Gençlik daireleri; çocuk bakımı organizasyonlarından eğitim danışmanlığına, gençlere yönelik hizmetlerin desteklenmesinden çocukların selametinin (kindeswohl) korunmasına kadar geniş bir çerçevede çalışmalarını yürütmektedir.

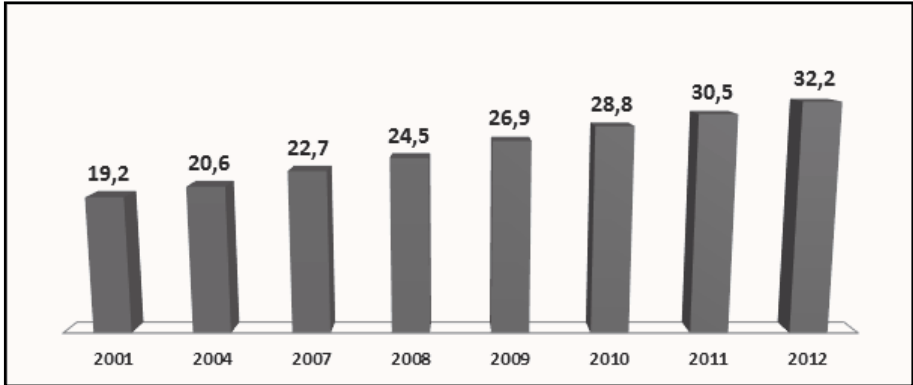
Almanya içinde tüm ilçelerde (Kreis/Landkreis); belediye ve kaymakamlıklarda hizmet veren gençlik daireleri Gençlik Yardım Kurulu ve Gençlik Dairesi İdaresi olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Gençlik Yardım Kurulu gençlerin ve ailelerin sorunlarına karşılık vermek, hizmetler geliştirmek ve desteklemek için planlamalar yaparken, Jugendamt idaresi gençlik yardım kuruluşlarının aldığı bu kararları uygulamakla yükümlüdür. İdarede sosyal eğitimciler, sosyal hizmet uzmanları ve idare memurları görev yapmaktadır.⁹ Almanya genelinde yaklaşık 600 gençlik dairesi bulunmaktadır. Jugendamt, çocuk ya da gencin selametinin tehlikeye düştüğü durumlarda çocuk ya da genci koruma altına alabilmekte, bünyesindeki yetiştirme yurtlarına yerleştirebilmekte ya da koruyucu ailelere verebilmektedir. Yetiştirme yurtlarında genellikle ailelerinden alınan gençler barınırken, daha küçük çocuklar için ise koruyucu aile formülü uygulanmaktadır.

Tarihsel süreçte incelendiğinde Jugendamt’ın kuruluşunun 1900’lü yıllara dayandığı görülmektedir. O zaman “Gemendewaisenräte” ismi ile yoksul ve kimsesiz çocukların ve gençlerin bakımı amacıyla kurulmuştur. 1 Nisan 1924’te ise “Reichsgesetz für Jugendwohlfahrt” olarak ismi ve yapısı değiştirilmiş ve polis teşkilatının bir kolu haline getirilmiştir. 31 Mart 1933’e geldiğinde ise Adolf Hitler’in

⁹ Bundesarbeitsgemeinschaft Landesjugendämter, “Jugendamt’ların Sunduğu Hizmetler”, Şubat 2011

idareye el koyması ile “Gleichschaltungsgesetz” ismini almıştır. 1939’da ise Jugendamt’ın sorumluluğu polis teşkilatından alınarak belediyelere ve İçişleri Bakanlığına verilmiştir. Bu nedenle kurum büyük oranda Nazilerin bir kolu haline gelmiştir. II. Dünya Savaşı’nın ardından Nazi uygulamaları müttefik devletlerce kaldırılmış ve Nazi dönemi öncesindeki yasalara geri dönmüştür. 11 Ağustos 1961’e gelindiğinde ise kanunlarda önemli değişiklikler yapılmış ve kurumun ismi bu kez “Jugendwohlfahrtsgesetz” olarak değiştirilmiştir. 1 Ocak 1991’e gelindiğinde ise denetim ve müdahale yapan bir kurum yaklaşımından daha çok hizmet eden ve danışmanlık yapan bir kurum haline dönüştürülmüştür. Alman Gençlik Dairesi Jugendamt’ın toplam çalışan sayısının bugün yaklaşık 50.000 civarında olduğu tahmin edilmekte;¹⁰ bakanlık bünyesi ve diğer yardımcı kuruluşlar ile birlikte bu rakamın 576.000 kişiye çıktığı görülmektedir.¹¹ Bununla birlikte Alman hükümetince çocuk ve gençliğin refahı için 2011 yılında 30.5 milyar avro¹², 2012 yılında ise 32.2 milyar avro¹³ bütçe ayrıldığı belirtilmektedir.

Grafik 1: Almanya’da Çocuk ve Gençliğin Refahı için Ayrılan Bütçe (Milyar Avro)

Kaynak: Statistisches Bundesamt¹⁴

¹⁰ Realite-Gençlik Daireleri 1, *Küre TV*, <http://www.kure.tv/aktualite/1272-realite/realite-genclik-daireleri-1/1-Bolum/131695/>

¹¹ Statistisches Bundesamt, “Children and Youth Welfare”, <https://www.destatis.de/EN/FactsFigures/SocietyState/SocialStatistics/SocialBenefits/PublicChildrenYouthWelfare/Tables/PersonsEmployedInDaycare2011.html>

¹² Statistisches Bundesamt, “Public sector spends some 30.5 billion euros on public children and youth-welfare in 2011” https://www.destatis.de/EN/PressServices/Press/pr/2013/01/PE13_032_225.html

¹³ Statistisches Bundesamt, “Public sector spends some 32.2 billion euros on public children and youth-welfare in 2012”, <https://www.destatis.de/EN/FactsFigures/SocietyState/SocialStatistics/SocialBenefits/PublicChildrenYouthWelfare/Current.html>

¹⁴ Statistisches Bundesamt, “Public Children and Youth Welfare”, <https://www.destatis.de/EN/FactsFigures/SocietyState/SocialStatistics/SocialBenefits/PublicChildrenYouthWelfare/Tables/ExpenditureReceipts.html>

3. YASAL DAYANAKLARI İLE ALMAN GENÇLİK DAİRESİ

Alman Gençlik Dairesi, anayasal dayanağını Almanya Temel Yasası'nın¹⁵ (Almanya Anayasası) altıncı maddesinden almaktadır. Bu maddenin birinci bendine göre “evlilik ve aile, devlet düzeninin özel koruması altındadır.” İkinci bentte ise çocukların bakım ve eğitiminin ana ve babanın doğal hakkı ve en önde gelen yükümlülüğü olduğu belirtilmektedir. Alman Temel Yasasının altıncı maddesinin üçüncü bendi de velilerin iradesine aykırı olarak çocukları ailelerinden ayırmanın ancak bir yasaya dayanarak, “velilerin yükümlülüklerini yerine getirmemeleri veya başka bir nedenle çocuklar bakımsız kaldığında mümkün” olduğu belirtilmiştir.¹⁶

Bununla birlikte Jugendamt faaliyetlerini Çocuk ve Genç İnsanlara Yardım Kanunu çerçevesinde yürütmektedir. 24 bölümden oluşan bu kanun VIII. Sosyal Kanun Kitabı (Sozialgesetzbuch VIII) hükümlerine göre işletilmektedir. Bu kitaba göre belediyeler kendi sorumluluklarına giren her il ve ilçede bir gençlik dairesi kurmakla yükümlüdür. Daha küçük birimlerle ilgili sorumluluk ise kaymakamlara verilmektedir.¹⁷

Alman Gençlik Daireleri'nin yetki alanını genişleten esas problemleri süreç 2005 yılında devletin denetim yetkisine dayanarak VIII. Sosyal Kanun Kitabı'na eklenen 8-A maddesi ile başlamıştır. Daire yetkililerinin çocukları koruma altına alırken başvurduğu dayanaklarından biri olan bu madde ile Jugendamt'ın yetkisi artırılmış, aile ve çocukla ilgili herhangi bir ihbarda durum değerlendirmesi yaparak çocuğun selametini tehlikeye düşüren durumların tespiti halinde çocuğa doğrudan el konulmasına imkân tanımıştır.¹⁸ Alman yasaları, Alman Gençlik Dairelerinin çocuğun ve/veya gencin hayatı tehlikesi olduğunu düşündüğü durumlarda konunun mahkemeye intikal ettirilmeksizin, çocuğun gençlik dairesi himayesine alınmasını “acil durumlarda” uygulanabilecek bir “geçici tedbir” olarak görmektedir.¹⁹ Bu bağlamda VIII. Sosyal Kanun Kitabı'nın 42. maddesi gereğince Jugendamt acil müdahale gerektiren durumlarda gerekirse polis gücü ile de çocukları ailelerinden alabilmekte, çocuğu Jugendamt yurtlarına yerleştirebilmekte ya da bir bakıcı aileye verebilmektedir.

¹⁵ Almanya Anayasası'nı Türkçe karşılık olarak Alman Temel Yasası olarak almaktayız. Almancada Temel Yasayı belirten kelime “Grundgesetz”tir ve Alman Anayasası bu kelime ile karşılanmaktadır. Anayasa kelimesi için ise “Verfassung” kullanılmakta, (dasgrundgesetzistdieverfassung der deutschen) temel kanunun Almanların anayasası olduğu belirtilmektedir.

¹⁶ Deutscher Bundestag, Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası, Alman Federal Meclisi, Berlin 2010, s.15 <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80207000.pdf>

¹⁷ TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, “Almanya, Hollanda ve Beçika Gençlik Dairelerinin Türkiye Kökenli Çocuklara Yönelik Uygulamalarına Yönelik İnceleme Raporu, Ankara 2013, s.7.

¹⁸ Age, s.7.

¹⁹ Almanya VIII nolu Sosyal Kanun Kitabı, Madde 42 <http://www.sozialgesetzbuch-sgb.de/sgbviii/42.html>

Bununla birlikte şu hususu da dikkate almak gerekmektedir. Jugendamt'ın çocuğu resen polis zoruyla ailesinden alması çocuğun velayetini etkilememektedir.²⁰ Çocuğun aileden alındığı süreçte nerede kalacağına dair Jugendamt karar verse bile çocuklarla ilgili diğer bütün haklar Aile Mahkemesi'nin hükmü çerçevesinde varsayılan haklar olarak ailede bulunmaktadır.

Jugendamt, çocuğun “hayati bir tehlike altında olduğu” gerekçesi ile olayı mahkemeye intikal ettirilmeksizin koruma tedbirlerini uygulasa bile, aileler Aile Mahkemeleri'ne başvurabilmektedir. Bu aşamada aile aleyhine bir karar tesis edilse de dava temyiz için kararın tebliğinden itibaren 1 ay içinde Eyalet Yüksek Mahkemeleri'ne taşınabilmektedir.²¹ Eyalet Yüksek Mahkemesinin vermiş olduğu karara belirli şartlar altında (özellikle henüz mahkemeler tarafından çözülmemiş önemli hukuki sorunların var olması durumunda) Federal Yargıtay (Bundesgerichtshof) nezdinde itiraz edilebilmektedir. Ayrıca Almanya Temel Yasası'nın, Temel Yasa'nın altıncı maddesi çerçevesinde belirtilmiş olan temel hak ve özgürlüklerin ihlalinin söz konusu olduğu iddiasıyla taraflar bireysel başvuru hakkını kullanarak Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilmektedirler. Anayasa'da alınacak son kararlar Almanya'da iç hukuk süreci tüketilmekte ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 8. maddesi çerçevesinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) başvurulabilmektedir.²²

4. VERİLER, DEĞERLENDİRMELER VE ÖRNEKLER ÇERÇEVESİNDE ALMAN GENÇLİK DAİRESİ

Almanya'da özellikle göçmen aileleri mağdur eden uygulamaları nedeni ile Jugendamt'ın işleyişi giderek daha büyük bir probleme dönüşmektedir. Esasında ülkedeki tüm Gençlik Daireleri çocuk ve gençlerin koruma altına alınması hususunda aynı reflekslerle hareket etmemektedir. Gençlik Dairelerinden bazıları öncelikle ailenin selametini (familienwohl) göz önünde bulundurmakta ve çocuğun koruma altına alınması önlemini en son aşama olarak değerlendirmektedir.

Jugendamt'ın Almanya'daki işlerliği üzerine çalışan ve bu husustaki davalara da bakan Almanya Barosu'na kayıtlı avukatlardan Mesut Gülveren; Jugendamt'ların aslında ilk başlarda bir kontrol mekanizması olarak ortaya çıktığını belirtmektedir. Fakat nedense son yıllarda koruyucu önlemler alma hususunda Jugendamt'ın çok daha hassas önlemler almaya başladığını eklemektedir. “Örneğin yaralanmalarda hastaneye getirilen çocuklar, doktorun şiddete maruz kaldığı şüphesi ve şikâyeti ile Jugendamt tarafından koruma altına alınabilmektedir. Aile olağan yaşamından kopup çocuğunu geri alabilmek için Aile Mahkemesi ile başlayan uzun bir süreç

²⁰ Türkiye Cumhuriyeti Berlin Büyükelçiliği, “Aile sevgisi ve sıcaklığına ihtiyacı olan bu çocuklara sahip çıkalım”, *Hukuk Bülteni*, Sayı: 5, (03/2013).

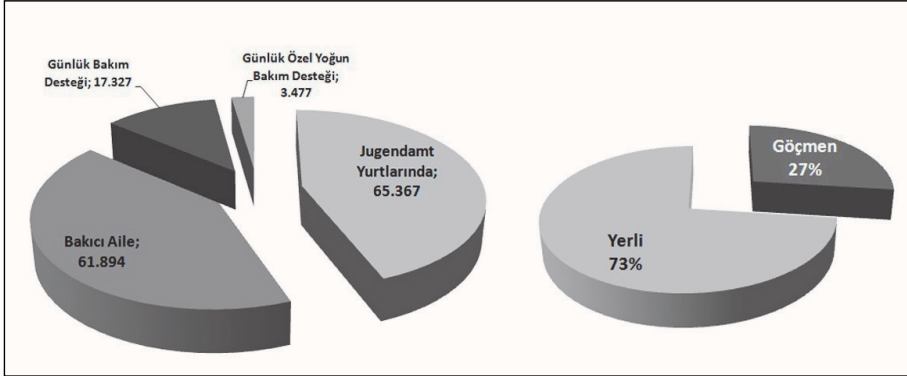
²¹ İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Raporu, s.7.

²² Yasama uzmanı Fazlı Pehlivan.

içinde kendini bulabilmektedir. Eklenmesi gereken bir nokta da, Gençlik Dairelerinin belediye ve kaymakamlıklara bağlı yarı-özel kuruluşlar olmasıdır. Bu husus dairelere iktisadi bir kuruluş olarak bakabileceğimizi göstermektedir. Dairelerde çalışan uzmanlar ve sosyal pedagoglar koruma altına aldıkları çocuklar üzerinden işlerini garanti etmektedirler.”²³

Ayrıca “Jugendamt”lara bir başka perspektiften bakan yine Almanya barosunda görevli bir diğer avukat Aynur Karadeniz ise Jugendamt’ların çocukları ailelerinden ayırmışçasına hareket eden bir kurum olarak yansıtılmaya çalışıldığını belirtmektedir. Jugendamt’ın esasında aileler için var olduğunu ve bu çerçevede hareket ettiğini ekleyen Karadeniz’e göre; medyada var olan bazı negatif haberler Gençlik Daireleri için önyargı oluşturan genellemelere neden olmaktadır. Ayrıca Karadeniz, bir çocuğun Jugendamt tarafından koruma altına alınarak başka bir aileye verilmesinin ya da yurda yerleştirilmesinin maliyetinin yıllık yaklaşık 12.000 avroya mal olduğunu, dolayısıyla Jugendamt’ların çocukları doğrudan koruma altına almasının hükümete de mali külfet getirdiğini belirtmektedir.²⁴ Fakat Almanya’da koruma altına alınan çocuk sayısının giderek yükselmesi, Dairelerle ilgili bir denetim mekanizmasının geliştirilmemesi yarı özel olan bu kuruluşların federal bütçeyi kötüye kullandığına ilişkin şüpheleri de beraberinde getirmektedir.

Grafik 2: Jugendamt ve Koruma Altında Bulunan Toplam Çocuk Sayısı (2011)

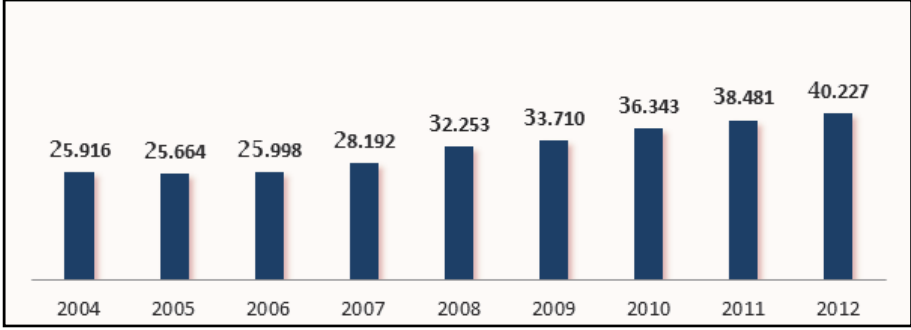
Kaynak: BGW²⁵

²³ TRT Türkiye'nin Sesi Radyosu, Almanya'da Jugendamt (Gençlik Dairesi) Kuruluşu, tanımı, işlevi ve uygulamada göçmen çocuklarla ilgili olarak ortaya çıkan sorunlar, <http://bit.ly/1fy62Py>

²⁴ TRT Türkiye'nin Sesi Radyosu, Almanya Gençlik Dairesi'nin organizasyonu ve yasal düzenlemeleri; görevleri, sunduğu hizmetler, <http://bit.ly/19sOJhL>

²⁵ Kinder und Jugendhilfe in Deutschland: Daten-Fakten-Entwicklungen, BGW, 2012 http://www.bgw-online.de/SharedDocs/Downloads/DE/Medientypen/bgw_forschung/TP-Tb-13-Trendbericht-Kinder-und-Jugendhilfe_Download.pdf?__blob=publicationFile

Grafik 3: Alman Gençlik Dairesi'nin Koruma Önlemi Uyguladığı Çocuk Sayısı

Grafik 2: Das Statistik Portal²⁶

Jugendamt konusunda uzman olan Dr. Karin Jackel Almanya'da yılda ortalama 83 bin çocuğa müdahale edildiğini, 2011 yılında ise yaklaşık 38 bin çocuğun ailesinden uzaklaştırılarak yurtlara ya da bakıcı ailelere yerleştirildiğini belirtmektedir. Ayrıca Jackel 2007 yılında resmi rakamlara göre günlük ortalama 77 çocuğun ailesinden alındığını, el konulan her beş çocukta birisi için hiçbir şekilde mahkeme sürecinin yaşanmadığını söylemektedir.²⁷ Alman Federal İstatistik Dairesi 2012 yılı verilerine göre ise Jugendamt'ın koruma altına aldığı 40.200 çocuk ve gencin 11.000'inin göçmen kökenli olduğu belirtilmektedir. Bu rakam içindeki Türk kökenli çocuk ve genç sayısının yaklaşık 5000 olduğu tahmin edilmektedir. Jugendamt'ın koruma altına aldığı Türk kökenli çocuk sayısının net olmayışının ardında iki neden bulunmaktadır. İlk neden Almanya'da göçmenler için çifte vatandaşlığın verilmemesi dolayısıyla sadece Alman vatandaşlığı olan ve Jugendamt'a alınan göçmen kökenli çocukların "Alman" olarak kaydedilmesidir. İkinci neden ise Jugendamt'ın elindeki nüfus kompozisyonuna dair gerçek bilgileri kamuoyu ile paylaşmadığı düşüncesidir. Dolayısıyla genel oran içindeki göçmen çocuk sayısının bilinenden daha yüksek olduğu tahmin edilmektedir. Jugendamt'ın koruma altına aldığı çocuk sayısının 2007 yılına göre 2012 yılında %43 artış göstermesi Jugendamt ve Almanya'daki bakıma muhtaç çocuk ve gençler açısından endişe verici ayrı bir noktadır.

²⁶ Das Statistik Portal, Anzahl der Inobhutnahmen Minderjähriger durch Jugendämter in Deutschland von 1995 bis 2012, <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/12982/umfrage/inobhutnahmen-minderjaehriger-durch-jugendaemter/>

²⁷ Eurozaman, İsmail Çevik Röportajı: Bilinmeyen Yönleri ile Jugendamt, http://www.karin-jaeckel.de/aktuelles/ZAMAN_seriejugendamt.pdf

Grafik 4: 2012 Yılında Çocuk ve Gençlerin Koruma Altına Alınma Nedenleri (Çocuk ve Genç Sayısı)

Kaynak: Almanya Federal İstatistik Dairesi²⁸

Almanya’da Jugendamt’ların bazı çocukları eşcinsel ailelere verdiği dair iddialar da bulunmaktadır. Fakat bu iddiaları kanıtlayan net bir bulguya rastlanmamaktadır. Aslında Alman yasalarına göre Almanya’da 16 eyaletten 14’ünde eşcinsellerin tüp bebek yöntemiyle²⁹ dahi çocuk sahibi olmasına izin verilmemektedir. Fakat Almanya’da eşcinsel ailelerin evlat edinmesine yönelik şu husus ailelerce endişe uyandırmaktadır: Almanya Anayasa Mahkemesi, eşcinsel çiftlerin çocuk edinme imkânlarını kısıtlayan yasayı anayasaya aykırı olduğu gerekçesi ile eşitlik ilkesine aykırı bularak iptal etmiştir. Anayasa Mahkemesi hakimlerinin verdiği karar ile “eşcinsel bir davacının önceden evlat edinmiş olduğu çocuğun, daha sonra birlikte yaşamaya başladığı partneri tarafından da evlat edinebilmesi”ne geçit vermekte, gereken değişikliği yapmak için federal hükümete 30 Haziran 2014’e kadar süre tanımaktadır. Koruma altına alınan çocukların eşcinsel ailelere evlatlık verilmesi hususunda Alman Yeşiller Partisi ve koalisyon ortaklarından Sosyal Demokrat Parti kararı olumlu karşılamıştır. Merkel’in başında bulunduğu Hıristiyan Demokrat Parti ise (CDU) eşcinsel ailelerin evlat edinmesine karşı çıkmaktadır. Alman Federal Meclisinde eşcinsel ailelerin evlat edinebilmesine ilişkin kararın 2014 yılı içinde meclis gündemine getirilmesi beklenmektedir.³⁰

²⁸ Das Statistik Portal, Anlässe der Inobhutnahmen Minderjähriger durch Jugendämter in Deutschland injahr 2012, <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/160973/umfrage/anlaesse-fuer-inobhutnahme-minderjaehriger/>

²⁹ Umut Yıldız Derneği’nden bir uzman.

³⁰ Eurozaman, “Hollanda’dan sonra Almanya’daki Türk çocukları da eşcinsel çiftlere verilecek mi”, 19.02.2013 <http://zaman-online.de/hollandadan-sonra-almanyadaki-turk-cocuklari-da-escinsel-ciftlere-verilecek-mi-16574>

Jugendamt'ın amacını aşan uygulamaları ile ortaya çıkan tablo Avrupa Parlamentosu ve AİHM'yi de rahatsız etmektedir. Avrupa Parlamentosu, konuyla ilgili 2008 yılında yayımladığı bir raporda Avrupa'daki Gençlik Dairelerinin uygulamalarından kendisine gelen şikâyetlerden endişe ettiğini, özellikle Alman Gençlik Dairelerinin uygulamalarına maruz kalan ve bunu şikâyet eden aile sayısının çok fazla olduğunu belirtmektedir. Örneğin Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda ve İsveç Gençlik Dairelerinin yer yer fahiş uygulamalarına karşı Avrupa'daki çeşitli sivil toplum kuruluşları tarafından 11206 imza toplanmış ve uygulamaların aile hukukuna zarar verdiğinin altı çizilmiştir. Avrupa Parlamentosu raporunda çocuk ve ailenin refahına gelen zarara ilişkin Avrupa Birliği'nin de sorumlu olduğunu belirtmektedir.³¹ Ayrıca Almanya, AİHM tarafından iki kez tazminata mahkûm edilmiştir. AİHM tesis ettiği kararlarda çocuğun velayetinin anne babadan alınmasının zorlaştırılmasını ve aile bütünlüğünün korunmasına hassasiyet gösterilmesini istemiş, ayrıca sadece çocuğun beyanına bakılmamasını, bu kapsamda çocuk koruma altına alınırken geniş çaplı bir araştırma yapılmasını talep etmiştir.³²

Daha önce de bahsedildiği üzere Gençlik Dairelerinin aile, çocuk ve genç refahı için önemi göz ardı edilemez. Fakat Almanya'da göçmen toplumların, özellikle Türklerin korkulu rüyası haline dönüşen bu dairelere ilişkin medyada birçok haberin bulunduğu da aşikârdır. Örneğin, Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları Komisyonu'nun 2013 yılında hazırladığı raporda metnedilen; Gençlik Dairesi yetkililerinin bir anneannenin torunları ile görüşme günlerinde zorla bir şeyler ikram etmeye çalışmasını ve ısrarla kucaklamak istemesi gibi tutum ve davranışları, kendi kültür ve değerlerine uygun görmediği davranışlar olarak değerlendirildiği, bundan dolayı "çocukların selameti" gerekçesine dayanarak çocukları anneannenin vesayeti altına vermediği anlaşılmıştır.³³ Bununla birlikte, Gençlik Dairelerinin "evi rutubetli ve bakımsız olduğu gerekçesi" ile 3 çocuğu koruma altına alınan Göröz Ailesi³⁴, dersleri düzelir diye okul yönetiminden destek bekleyen ve Gençlik Dairesi tarafından koruma altına alınan ikiz çocukları kaybolan Erdal Ailesi³⁵ örnek vakalardan sadece birkaçıdır. Ayrıca ailelerden koruma altına alınan çocukları için talep edilen ücretlerin ödenemediği durumlarda yine ailelerin icralık olması³⁶, Jugendamt yurtlarının olumsuz koşulları ve yurttardaki

³¹ European Parliament, Working Document, Committee on Petitions, 22.12.2008.

³² İlgili Mahkeme Kararı için bknz: Case of B.B. and F.B. v. GERMANY, Applications nos. 18734/09 and 9424/11 [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-117135#{"itemid":\["001-117135"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-117135#{)

³³ TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Raporu, s. 13.

³⁴ Ziver Ermiş, Cihan Haber Ajansı, "Üç çocuğu elinden alınan Göröz Ailesi için Alman ve Türk Yetkililer Devrede", <http://cihan.com.tr/news/953251-Uc-cocugu-elinden-alinan-Goroz-Ailesi-icin-Alman-ve-Turk-yetkililer-devrede-CHOTUzMjUxLzQ=>

³⁵ Sabah Avrupa, İkizlerden haber yok, <http://www.sabah.de/ikizlerden-haber-yok.html>

³⁶ Eurozaman, "Jugendamt'tan Türk aileye icralık şok", http://euro.zaman.com.tr/euro/newsDetail_getNewsById.action?newsId=57954

ölümler³⁷, sadece Hamburg eyaletinde 50'ye yakın koruyucu ailede uyuşturucu sorununun tespit edilmesi³⁸ gibi daha birçok örnek; ortada bir problem olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Jugendamt uygulamalarına ilişkin son derece ilginç bir örnekte Toprak Ailesi'nin başına gelen olaylardır. Toprak Ailesi, ziyarete gittikleri arkadaşlarının evinde çocukları cips yiyip oynarken, 10 aylık bebeklerinin boğazına bir parça cips kaçar. Nefes almakta zorlanan çocuğu gören aile müdahale edip çocuğu kurtarır. Fakat birkaç gün sonra çocuğun boğazındaki zarardan dolayı çocuğu hastaneye götürmeye karar verirler. Hastanede çocuğa yapılan müdahaleden sonra çocuğun boğazı ve ağzı zedelenir ve doktorlar müdahalede yetersiz kalacakları gerekçesi ile çocuğu bir başka hastaneye sevk ederler. Sevk edilen hastane ise çocuğun ağzındaki ve boğazındaki zarara ilişkin ilk götürülen pratisyen hekimleri değil aileyi suçlu bulur ve durumu Jugendamt'a haber verir. Jugendamt çocuğu koruma altına alır ve aile için bitmeyen bir mahkeme süreci başlar.³⁹

Dağ ailesi örneğinde; büyük abinin kardeşinin başına oyun oynarken bardak düşürmesi ile başlayan süreç aileyi 5 çocuğunu da Jugendamt'ın elinden aldığı ve birbirinden farklı ailelere verdiği bir felakete sürükler. Hastaneye götürülen küçük çocuk tedavi edilir fakat raporda büyük çocuğun böyle bir şey yapamayacağı ve suçlunun anne olduğu belirtilir. Jugendamt hastanedeki ilk çocuğu Dağ ailesinin elinden alır ve uzayan süreç ailenin diğer dört çocuğunu da kaybetmesine neden olacak olaylara yol açar. Baba 6 ay içinde tam 17 kez mahkemeye çıkar ve çocuklarını geri alamak ister.⁴⁰ Baba, basına verdiği mülakatta mahkeme süresince Jugendamt görevlilerinin umarsız davrandıklarına, sadece devlet tarafından aldıkları maaşı gözettiklerine ve yıkılan bir aileyi hiçe saydıklarını ifade etmektedir. Bununla birlikte üç farklı uzmandan çocuklara evde şiddet uygulanmadığını belirleyen bilirkişi raporu alan, evine 24 saat izlenebilmeleri için dört kamera taktıran ve 24 saat yanlarında bulunacak bir bakıcı tutan baba Abdullah Dağ, "Suçsuz olduğumuzu başka nasıl kanıtlayacağız" diye Alman adaletine sesini duyurmaya çalışmaktadır.⁴¹

II. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan Almanya savaş sonrasında ailelerinin imkânsızlıklar nedeni ile bakamadığı, açlıktan ölmek üzere olan birçok çocuğu

³⁷ Eurozaman, "Jugendamt yurtlarına polis baskını" http://www.zaman.com.tr/dunya_almanyada-genclik-dairesi-yurtlarına-polis-baskini_2107793.html

³⁸ Eurozaman, "50 ailede daha uyuşturucu tespit edildi" http://euro.zaman.com.tr/euro/newsDetail_getNewsById.action?newsId=57882

³⁹ Realite-Gençlik Daireleri, *Küre TV*, <http://www.kure.tv/aktualite/1272-realite/realite-genclik-daireleri-2/2-Bolum/131693/>

⁴⁰ A.g.e.

⁴¹ Almanya'da Jugendamt Rahime ve Abdullah Dağ çiftinin 5 çocuğuna birden el koydu, *Samanyolu EUU* <http://www.gurbetport.com/avrupa-haberleri/almanya-haberleri/6763-almanya-da-jugendamt-abdullah-ve-rahime-dag-ciftinin-bes-cocuguna-birden-el-koydu.html>

koruma altına alarak iyi niyetli bir süreç başlatmıştır. Fakat günümüzde kamu yararına çalışan yarı özel Alman Gençlik Dairelerinin baktığı çocuk sayısına göre devletten ücret alması, bazı koruyucu ailelerin çocuk bakımı gibi mühim bir hususu ekonomik çıkarı doğrultusunda araçsallaştırması, iyi niyetli oluşturulan bu yapının işlerliğine zarar vermektedir. Keza sorunun bir parçasının da çocuk bakımına ideolojik yaklaşan bazı koruyucu Alman ailelerin göçmen çocukları salt Alman kültürü içinde yetiştirme çabası olduğu da eklenmelidir.

İdare ve siyasetin birbiri içinde geçişken ilişkisi hassas bir denge üzerindedir. Bu hassas dengede, konuya Türkiye açısından bakıldığında bir devletin başka bir devlet içinde bulunan göçmen halkları üzerindeki hassasiyeti ve bu hassasiyeti dile getirmedeki üslubu; ortadaki idari bir problemin siyasallaşma tehlikesi ve dahası problemin iç politikada araçsallaştırılması hasebiyle son derece önemlidir. Böyle bir tehlike karşısında bürokrasi ve diplomasinin ince dili, sivil toplum kuruluşları arasındaki ilişkiler her iki ülkenin hassasiyeti konusunda mutedil bir bağ sağlayabilir. Keza sorunun siyasal zeminden ziyade hukuki ve “sivil” bir zeminde işlenmesi tarafların radikalleşme ihtimalini düşürecektir. Ayrıca Türkiye sorunu siyasal zemine çekmeme hususunda dikkatli davranmalı, Türkiye’deki sivil girişimlerle Almanya’daki sivil girişimleri desteklemeli ve organize etmelidir.

Türkiye’de “Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı”nın, Almanya’da “Umut Yıldızı Derneği”nin ve Diyanet İşleri Türk İslam Birliği’nin yürüttüğü çalışmalar bu hususta sivil toplum kuruluşları ve kurumlar zemininde yürütülen faaliyetler olarak umut vaat etmektedir. Örneğin; Umut Yıldızı Derneği tarafından yürütülen “Ailenizde bana da yer var mı?” adlı Almanya’daki Türk Koruyucu aile sayısını artırmayı hedefleyen proje ve Diyanet İşleri Türk İslam Birliği’nin yürüttüğü “Sorun Algısından Şans Algısına: Gençlik Daireleri ve Türk Aileleri” gibi Alman kamuoyunda hassasiyet oluşturabilecek bazı projeler çözüme ilişkin önemli ve temel adımlar olarak değerlendirilmektedir. Fakat bu projelerin yetersiz kaldığı, Almanya’daki Türk koruyucu aile sayısının oldukça yetersiz olduğu ve ülkede faaliyet gösteren birçok Türk sivil toplum kuruluşunun bu hususta birlik olamadığı eklenmelidir.

SONUÇ

Avrupa’nın çeşitli ülkelerindeki Gençlik Dairelerinde ailelerin ellerinden haksız yere alındığı ve çocukların kendi kültüründen uzak bir kültürde yetiştirdiği iddiaları; Avrupa’daki ve bu analizin odaklandığı Almanya’daki bazı Gençlik Dairelerinin işleyişi üzerine soru işaretlerine yol açmaktadır.

Jugendamt göçmen ailelerin kültürleri hususunda yeterli bilgiye sahip değildir. Bu hususta öncelikle Eyalet Gençlik Daireleri Federal Birliği’nin ve belediyelere bağlı diğer Gençlik Dairelerinin çalışmalar yapması, “çocuk yetiştirme”nin kültürel farklılıklarını göz önünde bulundurması gerekir. Nitekim göçmen ailelerde oluşan önyargının giderilmesinde Jugendamt sorumludur.

Bir çocuğun en temel hakkı kendi öz ailesinin yanında, sağlıklı bir ortamda büyü-mektir. Bu çerçevede makalenin giriş kısmında belirtilen husus tekrar vurgulan-dığında: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesi gereğince anne ve baba çocuğun kendi kültür ve inancında yetişmesini sağlama hakkına sahip hem de bu ödevle yükümlüdür. Devletler de toplumun temelini oluşturan ailenin selameti (familienwohl) açısından taraf oldukları bu sözleşmeye riayet etmelidir. Alman Gençlik Dairesi'nin, fahiş bir durum olmadığında, bir çocuğu ailesinin yanından koparması bir insan hakları ihlalidir. İnsan Hakları'na dayalı devlet biçimini Ko-penhag Kriterleri içinde şiar edinen Avrupa Birliği'nin önde gelen devletlerinden biri olan Almanya, Jugendamt uygulamalarını denetleyen federal düzeyde etkili ve denetleyici bir kurum oluşturmaktadır.

Almanya Medeni Kanunu'nun 1666 ve 1666a maddesinde anne ve babanın, velayet hakkından doğan hak ve sorumluluklarını kullan(a)madığı takdirde 'çocuğun selameti'nin (kinderwohl) tehlike altına girmesi durumunda, çocuğun velayeti-ni Jugendamt'a verebileceği belirtilmektedir.⁴² Bu kanun hükmünde "çocuğun iyiliği"nin ne olduğuna dair herhangi bir tanımlama belirtilmemektedir. Aile mahkemeleri ve karar temyize giderse Yüksek Eyalet Mahkemeleri dışında Alman Gençlik Dairelerini denetleyici herhangi bir mekanizma bulunmamaktadır.

Bazı Jugendamt görevlileri yasal olarak uyması gereken Çocuk ve Gençlik Yar-dım Yasası'ndaki aile refahının çocuk ve genç için önemini vurgulayan 28. mad-de, 30. madde ve 31. madde üzerinden değil; çocuk ve gençlerin "kendilerini bağımsız bir yaşa hazırlayacak uzun vadeli bir kalma şekli"nin belirtildiği 34. madde üzerinden hareket etmektedir. Alman Gençlik Dairelerinin bu ters tutumu ile ilgili Almanya Aile Bakanlığı'nın (Bundesministerium für Familie, Senioren Frauen und Jugend) ve Devlet Gençlik Daireleri Federal Birliği'nin (Bundesarbeitsgemeinschaft Landesjugendämter) yasaların işletilmesine ilişkin hassasiyet göstermesi beklenmektedir.

Anne ve babanın çocuğu üzerindeki hak ve ödevlerini sınırlayan ve engelleyen uygulamalar toplumun yapı taşı olan ailenin selameti açısından problemler oluş-turabilmektedir. Her çocuğun, bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişmesini sağlayacak yeterli bir yaşam düzeyine sahip olma hakkı bulunmaktadır. Ailenin toplumun temel yapılarından biri olduğu ve devletin de sosyal hayatı düzenleyen ve oluşturan bu yapıya ilişkin olarak sorumlu olduğu aşikârdır.

Bu bağlamda kişinin bireyselleşme sürecinin zemini hazırlanırken aile içinde bi-reyin gelişimine zarar verecek hususların devlet tarafından hassasiyetle karşılan-ması ve aşırıya varan durumlarda müdahale edilmesi anlaşılabilir bir durumdur. Alman Gençlik Dairesi'nin bu durumda Alman Temel Yasası ve VIII. Sosyal Ka-

⁴² Almanya Medeni Kanunu (Bürgerliches Gesetzbuch), 4. Kitap 2. Bölüm 5. Başlık –Çocuk Velayeti md.1666 – md.1666a <http://dejure.org/gesetze/BGB/1666.html>

nun Kitabı'ndan aldığı birey ve aile üzerindeki yetkileri modern ve sosyal devletlerde karşılaşılan bir olgudur. Fakat uygulamaların aşırılıklar içermesi, meydana gelen maddi çıkarların uygulamanın istismar edilmesine yol açması, ailelerin mağdur edilmesi ve hukuk devleti anlayışının gördüğü zarar kabul edilemez boyutlardadır. Ortaya çıkan olumsuz algıdan Alman Gençlik Dairesi olduğu kadar Alman devleti de sorumludur ve kurumların denetlenmesi için ek bir yasal çerçeve gereklidir.

KAYNAKÇA

Almanya VIII nolu Sosyal Kanun Kitabı, Madde 42,
<http://www.sozialgesetzbuch-sgb.de/sgbviii/42.html> (Son Erişim: 28 Şubat 2014)

Almanya Medeni Kanunu (Bürgerliches Gesetzbuch), 4. Kitap 2. Bölüm
5. Başlık-Çocuk Velayeti md.1666 – md.1666a <http://dejure.org/gesetze/BGB/1666.html>, (Son Erişim: 28 Şubat 2014)

Almanya’da Jugendamt Rahime ve Abdullah Dağ çiftinin 5 çocuğuna birden el koydu, *Samanyolu EEU*, <http://www.gurbetport.com/avrupa-haberleri/almanya-haberleri/6763-almanya-da-jugendamt-abdullah-ve-rahime-dag-ciftinin-bes-cocuguna-birden-el-koydu.html>, (Son Erişim: 28 Şubat 2014)

Bode, Ingo, “The Organisational Evolution of The Childcare Regime in Germany: Issues and Dynamics of A Public-Private Partnership”, *Annals of Public and Cooperative Economics*, 74:4 (2003), 631-57.

Bundesarbeitsgemeinschaft Landesjugendämter, “Jugendamt’ların sunduğu hizmetler”, Şubat 2011, http://www.bagljae.de/downloads/tk_pocketbroschuere_kinderschutz_web_130830.pdf, (Son Erişim: 28 Şubat 2014)

Case of B.B.and F.B. v. GERMANY, Applications nos. 18734/09 and 9424/11, [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-117135#{"item id":\["001-117135"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-117135#{), (Son Erişim: 28 Şubat 2014)

Das Statistik Portal, Anlässe der Inobhutnahmen Minderjähriger durch Jugendämter in Deutschland im Jahr 2012, <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/160973/umfrage/anlaesse-fuer-inobhutnahme-minderjaehriger/>, (Son Erişim: 28 Şubat 2014)

European Parliament, Working Document, Committee on Petitions, 22.12.2008.

Eurozaman, “50 ailede daha uyuşturucu tespit edildi” http://euro.zaman.com.tr/euro/newsDetail_getNewsById.action?newsId=57882, (Son Erişim: 28 Şubat 2014)

Eurozaman, “Jugendamt’tan Türk aileye icralık şok, http://euro.zaman.com.tr/euro/newsDetail_getNewsById.action?newsId=57954, (Son Erişim: 28 Şubat 2014)

Eurozaman, “Jugendamt yurtlarına polis baskını” http://www.zaman.com.tr/dunya_almanyada-genclik-dairesi-yurtlarına-polis-baskini_2107793.html, (Son Erişim: 28 Şubat 2014)

Eurozaman, “Hollanda’dan sonra Almanya’daki Türk çocukları da eşcinsel çiftlere verilecek mi”, 19.02.2013, <http://zaman-online.de/hollandadan-sonra-almanyadaki-turk-cocuklari-da-escinsel-ciftlere-verilecek-mi-16574>, (Son Erişim: 28 Şubat 2014)

Eurozaman, İsmail Çevik Röportajı: Bilinmeyen Yönleri ile Jugendamt, http://www.karin-jaeckel.de/aktuelles/ZAMAN_seriejugendamt.pdf, (Son Erişim: 28 Şubat 2014)

Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası, Berlin: Alman Federal Meclisi Yayını, 2010, 15, <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80207000.pdf>, (Son Erişim: 28 Şubat 2014)

Hetherington, Rachael & Piquartdt, Rolf, “Strategies for Survival: Users’ Experience of Child Welfare in Three Welfare Regimes”, *Child and Family Social-Work* 2001, 6, 239-48.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, “Almanya, Hollanda ve Beçika Gençlik Dairelerinin Türkiye Kökenli Çocuklara Yönelik Uygulamalarına Yönelik İnceleme Raporu, *TBMM*, (2013), 7.

Nirun, Nihat, *Sistematik Sosyoloji Yönünden Aile ve Kültür*, Ankara Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1994, s.105.

Realite-Gençlik Daireleri-1, *Küre TV*, <http://www.kure.tv/aktualite/1272-realite-realite-genclik-daireleri-1/1-Bolum/131695/>, (Son Erişim: 28 Şubat 2014)

Realite-Gençlik Daireleri, *Küre TV*, <http://www.kure.tv/aktualite/1272-realite-realite-genclik-daireleri-2/2-Bolum/131693/>, (Son Erişim: 28 Şubat 2014)

Sabah Avrupa, İki kızlerden haber yok, <http://www.sabah.de/ikizlerden-haber-yok.html>, (Son Erişim: 28 Şubat 2014)

Stadt Witten Veröffentlichung, “Geschichte des Jugendamtes in Deutschland: von der Gründung bis heute”, http://www.witten.de/fileadmin/user_upload/Dokumente/sta51/Dokumente/Das_Jugendamt.Dokumente/08_JA_Basispressemappe_Geschichte_Jugendamt.pdf, (Son Erişim: 28 Şubat 2014)

Statistisches Bundesamt, Statistiken der Kinder-und Jugendhilfe-Ausgaben und Einnahmen; Zusammenstellung und Berechnung Arbeitstelle Kinder-und Jugendhilfe-statistik, s.32-37, https://www.destatis.de/DE/Publikationen/Thematisch/Soziales/KinderJugendhilfe/AusgabenEinnahmenJugendhilfe5225501117004.pdf?__blob=publicationFile, (Son Erişim: 28 Şubat 2014)

Statistisches Bundesamt, Statistiken der Kinder-und Jugendhilfe-Ausgaben und Einnahmen; Zusammenstellung und Berechnung Arbeitstelle Kinder-und Jugendhilfe-statistik, s.32-37, https://www.destatis.de/DE/Publikationen/Thematisch/Soziales/KinderJugendhilfe/AusgabenEinnahmenJugendhilfe5225501117004.pdf?__blob=publicationFile(Son Erişim: 28 Şubat 2014)

TRT Türkiye'nin Sesi Radyosu, Almanya Gençlik Dairesi'nin organizasyonu ve yasal düzenlemeleri; görevleri, sunduğu hizmetler, <http://bit.ly/19sOJhL>, (Son Erişim: 28 Şubat 2014)

TRT Türkiye'nin Sesi Radyosu, Almanya'da Jugendamt (Gençlik Dairesi) Kuruluşu: Tanımı, işlevi ve uygulamada göçmen çocuklarla ilgili olarak ortaya çıkan sorunlar, <http://bit.ly/1fy62Py>, (Son Erişim: 28 Şubat 2014)

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, “Almanya, Hollanda ve Belçika Gençlik Dairelerinin Türkiye Kökenli Çocuklara Yönelik Uygulamalarına İlişkin İnceleme Raporu”, 2013 http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2013/raporlar/cocuklara_yonelik_uygulamalara_ilislin_komisyon_raporu.pdf, (Son Erişim: 28 Şubat 2014)

Türkiye Cumhuriyeti Berlin Büyükelçiliği, “Aile sevgisi ve sıcaklığına ihtiyacı olan bu çocuklara sahip çıkalım”, *Hukuk Bülteni*, Sayı: 5, (03/2013) <http://berlin.be.mfa.gov.tr/images/localCache/1/5e39167c-d200-4476-839b-d45b78d3ec4c.pdf>, (Son Erişim: 28 Şubat 2014)

Wilson, Adrian, *Family*, London: Routledge-Taylor&FrancaisGroup, 2001, 10

Wulczyn, Fred&Daro, Deborah&Fluke, John ve diğerleri “Adapting A System Approach to Child protection: key Concepts and Considerations”, *UNICEF*, January 2010 http://www.unicef.org/protection/files/Adapting_Systems_Child_Protection_Jan__2010.pdf, (Son Erişim: 28 Şubat 2014)

Xanthaki, Helen, “The Judiciary Based System of Child Support in Germany, France and Greece: An Effective Suggestion?” *Journal of Social Welfare and Family Law* 22(3) 2000: 295-311

Ziver Ermiş, Cihan Haber Ajansı, “Üç çocuğu elinden alınan Göröz Ailesi için Alman ve Türk Yetkililer Devrede”, <http://cihan.com.tr/news/953251-Uc-cocugu-elinden-alinan-Goroz-Ailesi-icin-Alman-ve-Turk-yetkililer-devrede-CHOTUzMjUxLzQ=>, (Son Erişim: 28 Şubat 2014)